

Kāpēc Vācija maina budžeta prioritātes - drošība vai “totāla klimatneitralitāte”?

Avoti: Zemeunvalsts.lv un Eiropas Savienības informācijas vietnes

Vācijas Finanšu ministrija plāno pārvietot miljardiem eiro no valsts Klimata un transformācijas fonda – *KTF* - uz pamatbudžetu, lai aizpildītu “caurumus” valsts finansēs, ko radījuši lielāki izdevumi aizsardzībai un lēna ekonomikas izaugsme.

Šis lēmums iezīmē nozīmīgu pagrieziena Vācijas finanšu politikā. Klimata un transformācijas fonds ir galvenais instruments Vācijas pārejai uz zaļo enerģiju un klimatneitralitāti. Tomēr 2026. gadā Vācijas valdība saskaras ar nopietnu 34 miljardu eiro lielu budžeta deficītu nākamajam gadam. To veicina divi galvenie faktori - strauji augošie izdevumi aizsardzībai un ilgstoši vājā ekonomikas izaugsme. Lai glābtu valsts pamatbudžetu, finanšu ministrs Larss Klingbeils ir izšķīries par labu klimata finansējuma samazināšanai, kas jau izsaucis asu nevalstisko organizāciju un industrijas pārstāvju kritiku par ilgtermiņa politikas neparedzamību.

Vācijas budžeta deficīta iemesli

2027.gada budžeta projektā Vācijas valdība saskaras ar iespaidīgu 34 miljardu eiro lielu budžeta deficītu. Šo finanšu krīzi ir izraisījuši trīs galvenie faktori. Pirmais un apjomīgākais ir militāro izdevumu un pārapbruņošanās finansējuma krass pieaugums. Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Vācija ir uzsākusi vērienīgu armijas modernizāciju. Vācijas aizsardzības budžets 2027. gadā pieaugs par 33%, sasniedzot gandrīz 110 miljardus eiro, salīdzinājumā ar 82,2 miljardiem 2026. gadā. Ļoti būtiska ietekme ir stagnējošajai ekonomikas izaugsmei, jo Vācijas ekonomika joprojām cieš no lēnas izaugsmes un globāliem satricinājumiem, tostarp kara ar Irānu izraisītajiem energoresursu cenu kāpumiem. Tas nozīmē, ka nodokļu ieņēmumi aug uz pusi lēnāk nekā valsts izdevumi. Vācijas Konstitūcijā iestrādātā „parādu bremze” jeb *Schuldenbremse* stingri ierobežo jaunu aizņēmumu apjomu. Lai gan aizsardzības tēriņiem ir noteikti izņēmumi, pamatbudžeta robus nav atļauts vienkārši nosegt ar jaunām parādsaistībām, spiežot valdību meklēt brīvos līdzekļus citos fondos.

Kādi ir Vācijas Klimata un transformācijas fonda darbības principi?

Klimata un transformācijas fonds *Klima- und Transformationsfonds* – KTF - ir Vācijas valdības izveidots speciāls mērķfonds, kas darbojas ārpus valsts pamatbudžeta un kalpo kā galvenais dzinējs pārejai uz zaļo ekonomiku. Fonds negūst līdzekļus no vispārējiem nodokļiem, bet gan no specifiskiem avotiem. Galvenie ienākumi nāk no nacionālajām CO2 kvotām, piemēram, transportam un apkurei, un Eiropas emisiju tirdzniecības sistēmas - ETS - izsolēm. Ir arī pastāvīgas mērķtiecīgas dotācijas no Vācijas lielā 500 miljardu eiro speciālā fonda, kas paredzēts infrastruktūras un klimatneitralitātes atbalstam.

KTF līdzekļi ir likumiski piesaistīti tikai konkrētām ilgtspējas programmām. Ēku energoefektivitātes programma ir atbalsts mājsaimniecībām siltumsūkņu uzstādīšanai un māju siltināšanai, kurā ir ieplānots apgūt 44 miljardus eiro laikā līdz 2030. gadam. Otra programma ir elektromobilitātei. Tās ir dotācijas elektroauto iegādei un uzlādes tīklu izbūvei 14 miljardi eiro apjomā līdz 2030. gadam. Trešā programma ir rūpniecības dekarbonizācijai. Tas ir atbalsts smagajai industrijai, piemēram, tērauda ražošanai, pārejot uz ūdeņraža tehnoloģijām.

Fonda pamatbūtība ir mērķtiecīga naudas izmantošana – uzņēmumu samaksātā nauda par piesārņojumu nonāk atpakaļ pie tiem pašiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem zaļo subsīdiu veidā. Novirzot šos līdzekļus pamatbudžetā vispārējo tēriņu, piemēram, aizsardzības, segšanai, tiek izjaukts šis princips un radīta ilgtermiņa nestabilitāte visā zaļās enerģijas sektorā

Plāns pārvietot miljardiem eiro no klimata fonda uz pamatbudžetu

Samazinot atbalsta programmas, piemēram, siltumsūkņu uzstādīšanai, KTF izdevumi 2027. gada budžetā tiks samazināti par 3,4 miljardiem eiro, ziņo laikraksts *Handelsblatt*. Veicot vairākas secīgas izdevumu samazināšanas kārtas, valdība līdz 2030. gadam plāno ietaupīt līdz pat 13 miljardiem eiro, kurus novirzīs pamatbudžetam. Ministrija norādīja, ka projektus, par kuriem vienošanās jau ir panākta, šie samazinājumi neietekmēs.

Tomēr, neskatoties uz atsevišķu programmu samazināšanu, fonda kopējie izdevumi 2027. gadā pieaugs līdz 40,3 miljardiem eiro, kas ir par trim miljardiem vairāk nekā 2026. gadā. KTF ir Vācijas galvenais finanšu instruments plaša mēroga enerģētikas pārejas un klimatneitralitātes projektu finansēšanai, tostarp apkures nozarē, elektroauto jomā un rūpniecības dekarbonizācijā.

Enerģētikas nozares asociācija *BDEW* brīdināja, ka daži no plānotajiem samazinājumiem kavēs transformācijas progresu, savukārt klimata izdevumiem paredzēto līdzekļu pārvirzīšana rada ilgtermiņa nedrošību par finansējuma sistēmu. „Plānotā ieņēmumu pārvietošana no Eiropas emisiju tirdzniecības ir apšaubāma,” uzsver *BDEW* vadītāja Kerstina Andrea. „Tajā pašā laikā *KTF* vajadzētu nonākt naudai no īpašā fonda infrastruktūrai un klimatneitralitātei. Šīs pārbīdes dēļ emisiju tirdzniecības ieņēmumu un īpašā fonda mērķtiecīga izmantošana vairs nav izsekojama,” skaidroja K.Andrea.

Nevalstiskās organizācijas un nozares grupas jau nedēļas sākumā kritizēja sociāldemokrātu finanšu ministra Larsa Klingbeila plānus izmantot šos līdzekļus Vācijas saspringtā budžeta lāpīšanai, kad plānotie *KTF* samazinājumi 2027. gadā tika plānoti vien 2,7 miljardu eiro apmērā. Finanšu ministrija uzskata, ka samazinājumi ir nepieciešami, lai novērstu 34 miljardu eiro deficītu jau nākamajā gadā, ko cita starpā izraisījuši Vācijas pieaugušie izdevumi aizsardzībai un ilgstoši vājā ekonomikas izaugsme. Vācijas lēmums novirzīt miljardiem eiro no Klimata un transformācijas fonda uz pamatbudžetu rada pamatīgus riskus un šķēršļus valsts mērķim sasniegt pilnīgu klimatneitralitāti līdz 2045. gadam. Lai gan valdība apgalvo, ka fonds joprojām ir solīds, ekonomisti un vides aktīvistu organizācijas, piemēram, *GermanZero*, kārtējo reizi brīdina par “nopietnām sekām”

Tiek bremzēta tieši mājsaimniecību un transporta pāreja

Lai Vācija līdz 2045. gadam sasniegtu neto nulles emisijas, pēc Eiropas Parlamenta aplēsēm kopumā ir nepieciešami aptuveni 5 triljoni eiro, no kuriem vismaz 500 miljardi eiro jābūt valsts publiskajam finansējumam. Atņemot *KTF* fondam 13 miljardus eiro līdz 2030. gadam, šis publisko investīciju robs kļūst vēl lielāks, palielinot slogu uz nākamajām desmitgadēm. Tā kā valdība izvēlējās neaiztikt rūpniecības subsidēšanu, lai saglabātu

uzņēmumu konkurētspēju krīzē, galvenie samazinājumi skar tieši iedzīvotājus

Lai gan līdz 2030. gadam atbalstam atvēlēti 44 miljardi eiro, subsīdiu apjoms no 2028. gada saruks par teju diviem miljardiem eiro. Maksimālais līdzfinansējums iedzīvotājiem pakāpeniski samazināsies, kas var likt daudziem atlikt pāreju uz zaļāku apkuri. Atbalsts elektroauto iegādei un videi draudzīgam transportam tiek samazināts par 10% - par aptuveni 400 miljoniem eiro jau 2027. gadā. Tas bremzēs transporta sektora dekarbonizāciju, kas jau šobrīd atpaliek no grafika.

Zūd ilgtermiņa stabilitāte

Lielākie zaļie projekti prasa gadiem ilgu plānošanu. Enerģētikas asociācijas *BDEW* vadītāja Kerstina Andrea uzsver, ka, sākot brīvi pārvietot emisiju kvotu naudu uz parasto budžetu, valsts rada ilgtermiņa neparedzamību. Privātie investori un uzņēmumi vairs nevar droši paļauties uz valsts solīto atbalstu, kas liek tiem iesaldēt savus zaļos projektus.

Kritiķi norāda uz bīstamu tendenci - *KTF* mērķis bija finansēt *pāreju* un *transformāciju* uz jaunām tehnoloģijām. Taču tagad arvien lielāka daļa fonda naudas - virs 13 miljardiem eiro gadā - tiek tērēta tam, lai vienkārši subsidētu un kompensētu augstās elektroenerģijas cenas uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Tā ir "problēmu lāpīšana", nevis investīcija nākotnē.

Likumiski Vācijas mērķis - 2045. gads - paliek spēkā. Tomēr finanšu upurēšana aizsardzības un budžeta krīzes dēļ nozīmē, ka Vācija zaudē tempu. Tas rada risku, ka nepieciešamie izpildes rādītāji tiks pārcelti uz laiku pēc 2030. gada, padarot gala mērķa sasniegšanu ekstremāli dārgu un sarežģītu. Tomēr, ir skaidrs, ka izvēloties ieguldīt līdzekļus aizsardzībā, valsts un iedzīvotāju drošības stiprināšanā, prioritātes ir jāmaina. Patīk tas dažādu līmeņu un izcelsmes ekoaktīvistiem, vai nepatīk. Jo, kas gan ir svarīgāks? Šo pieeju beidzot būtu jāsaprot arī pie mums – Latvijā...

